

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

בס"ד

לימודי היסטוריה בחמ"ד

המחווה הפדגוגי

שאלון 29281 (חדש)
מועד חורף תשע"ו

לשימוש פנימי בלבד.
המסמך לא עבר עריכה לשונית.

מינהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' נייד: 050-6282363 פקס' 02-5604018

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

bilhagl@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

המחווון הפדגוגי

מחנכים להיסטוריה יקרים!

המחווון הפדגוגי שלפניכם כולל תובנות שנלמדו מתשובות התלמידים לשאלון הבגרות החדש 29281 שהתקיים במועד החורף תשע"ו לצורך למידה ושיפור לעתיד.

שימו לב!

1. חשוב להבהיר לתלמידים, כבר בשלבים הראשונים של הלימוד, את משמעות מילות ההוראה השונות הנהוגות במבחנים, וכמובן לתרגל אותן.
על פי בקשתכם, החל ממועד הקיץ תשע"ו יודגשו **מילות ההוראה** בשאלות הבחינה.
2. פירוש מילות ההוראה המקובלות:
 - א. "ציון" - משמעו כינוי המושג המבוקש בשם.
 - ב. "הצג" - משמעו תיאור קצר (מעין הגדרה) של מה שידוע לתלמיד על המושג המבוקש¹.
 - ג. "הסבר" - משמעו היכולת להבהיר קשר בין רכיבים שונים².

חשוב להזכיר ש...

- תשובה מלאה היא רק תשובה המתייחסת לרכיבים השונים על פי הנדרש – מציינת, מציגה, מסבירה ומקשרת לפריט הנשאל בשאלה, לאירוע או לטקסט בהתאם למילות ההוראה שבשאלה.
- בתשובה שבה נדרשים כמה רכיבים, אם תלמיד ענה רק על חלק מהם הוא יקבל ציון חלקי בהתאם למה שכתב ובהתאם לטיב התשובה.
- בשאלות טקסט חזותי יש לשים לב שהתלמיד יקשר בין הרכיב שבתמונה למסקנה שהסיק ממנה. למשל: אני רואה בתמונה ש...ואני לומד מכך ש...

¹ השימוש בהוראה זו ילווה בדרך-כלל בציון כמותי של הרכיבים הנדרשים בשאלה (ציון מספר הרכיבים הנדרש לתשובה מלאה מבהיר לתלמיד את הנדרש ממנו ומנחה את המורה בזמן בדיקת התשובה).

² כנ"ל

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>
כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

- בשאלות על קטע מקור מילולי יש לשים לב שהתלמיד יסביר בלשונו או יצטט, בהתאם לדרישה בשאלה.
- בשאלות על טקסט מילולי או חזותי לעיתים התלמיד נדרש לקשר את המקור לחומר שנלמד בכיתה, ולא להסתפק בידע הנלמד מניתוח המקור.
- בשאלות המתחמות בזמן ו/או מקום, יש לשים לב שהתלמידים מתייחסים לזמן ולמקום שנדרשו בשאלה.
- להלן קישור למצגת פיצוח שאלה: [קישור](#)
- להלן קישור למצגת 'עת לסכם ועת לבחון': [קישור](#)

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

להלן התובנות על פי סדר השאלות במבחן הבגרות:

להלן קישור לבחינת הבגרות סמל שאלון 29281 שהתקיימה במועד החורף תשע"ו: [קישור](#)

פרק ראשון:

1. נאורות

אין לגבי שאלה זו הערות מיוחדות. הציפייה הייתה שהתלמידים לא יתקשו בהתמודדות עם שאלה זו מאחר והשאלה הופיעה בבחינה לדוגמא.

2. המהפכה התעשייתית

שאלה זו מתבססת על פתיח. חשוב לתרגל עם התלמידים קריאת פתיח ולהסביר כי הפתיח משמש בסיס לתשובה. תלמידים התקשו בחלקה השני של השאלה, בו הם נדרשו לציין אחת מן המסגרות החדשות שנוצרו בעקבות המיכון והתיעוש ולהסביר כיצד מסגרת זו החליפה חלק מן התפקידים של המשפחה. המילה 'מסגרת' כנראה לא הייתה ברורה דיה לתלמידים. ניכר היה גם שחלק מהתלמידים לא קראו את השאלה עד סופה. יש להנחות את התלמידים לקרוא היטב את השאלה עד סופה. פעמים רבות שהשאלה עצמה מספקת מידע לצורך התשובה. (מה השאלה אומרת? מה השאלה מבקשת?) בהתאם לעקרונות פיצוח השאלה³, על התלמידים לסמן לעצמם או להדגיש את מילות ההוראה שפותחות כל מטלה חדשה המופיעה בשאלה. אנו משתדלים להפריד בין המטלות השונות בשאלות על ידי התחלת שורה חדשה. חשוב להדגיש בהקשר זה כי יש לתרגל עם התלמידים גם מיומנויות וגם לוודא הספק חומר.

3. שילוב של העולם הדתי והמודרנה

שאלה זו יש פתיח. יש להדגיש לתלמידים כי על מנת לענות נכון יש להתייחס למידע שניתן בפתיח (יש לשים לב לקו המדגיש את השאלה). מרבית התלמידים לא בחרו לענות על רבני הקהילות בארצות האסלאם ועל החסידות. חלק ניכר מן התלמידים ידעו לענות על המענה של התנועה או המסגרת שבחרו, אך התקשו לתת דוגמא שממחישה את המענה, כפי שהתבקשו בחלקה השני של השאלה.

³ קישור למצגת 'פיצוח שאלה' בהמשך המסמך.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

מומלץ לתרגל דוגמאות עם התלמידים – לתת עובדות / דוגמאות היסטוריות להמחשת קביעה היסטורית.

4. חיבת ציון

השאלה דורשת לציין קושי משותף ובהתאמה לכתוב כיצד קושי זה בא לידי ביטוי. תלמידים הציגו קשיים שונים וביטויים שונים שלא תמיד היה קשר ביניהם ולכן לא ענו לדרישת השאלה.

5. הציבור הערבי בארץ ישראל

היו תלמידים שהבינו את השאלה בצורה שגויה וענו על 'עמדת קבוצות ביישוב היהודי' ביחס להבלגה או תגובה. חשוב להפנות את תשומת לבם של התלמידים לשני דברים בהקשר לשאלה זו:

א. לקרוא היטב את השאלה ולהבין מה נדרש בה על פי הפתיח לשאלה.

ב. יש לשים לב למילים המודגשות בקו תחתי. מטרתו של הקו התחתי הוא להסב את תשומת לב התלמידים ולוודא שהם מודעים לדרישות השאלה.

6. הקיבוץ הדתי

חשוב להדגיש כי בשאלות על הקיבוץ הדתי/ההתיישבות הדתית, הערכים מחייבים הנמקה המעוגנת במסורת היהודית/דתית.

פרק שני:

הערה כללית: ניתוח טקסט חזותי מחייב קישור בין התשובה לבין רכיבים מהטקסט החזותי. תשובה על סמך ידע בלבד ללא הסתמכות על הכרזה אינה תשובה לשאלה.

7. שאלת כרזה – מלחמת העולם השנייה

בסעיף א' הייתה התמודדות טובה של התלמידים – המסר של הכרזה היה מובן לתלמידים והם גם הצביעו יפה על 2 רכיבים המבטאים את המסר של הכרזה. אולם הקושי ניכר בסעיף ב'. ניכר היה שחלק גדול מן התלמידים לא למדו על מהלכי מלחמת העולם השנייה ולכן התקשו ליישם את המסר של הכרזה על מהלכים במלחמת העולם השנייה. יש לשים לב שנושא זה הוא חלק מהנושאים שחלה עליהם חובת היבחנות במסגרת ה-70%. בנוסף, חשוב להדגיש מבחינת חשיבות הוראת הנושא כי ההיכרות עם מהלכי מלחמת העולם השנייה מאפשרת הבנה מעמיקה יותר של מאורעות השואה. היות וכך, חלק מן התלמידים נתנו דוגמאות מאירועים שקרו ליהודים במהלך מלחמת העולם השנייה ולא ענו על הנדרש בשאלה.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

8. שאלת גרף – מלחמת העצמאות

בשאלה זו הוצג בפני התלמידים טקסט חזותי 'חדש' – גרף. ניכר היה שהתלמידים שהבינו את השאלה, התמודדו אתה יפה ביותר. חשוב לתרגל בכיתה מיומנות קריאת וניתוח גרף וכן הבנת מושגים הקשורים לניתוח גרף, כגון – מגמת עליה, מגמת ירידה וכד'. חשוב להקנות לתלמידים את המיומנות של בחירה נכונה של השאלות עמן הם יצליחו להתמודד בהצלחה. בפרק זה העניין בלט מאוד.

בהקשר זה חשוב מאוד להרגיל את התלמידים להשתמש בטיוטה לפני כתיבת התשובה 'הנקייה'. גם בבחינת הבגרות עצמה, כמו גם בתרגולים בכיתה, ניתן להקצות עמודים לכתיבת הטיוטה. לאחר כתיבת התשובה על עמוד נקי, יש להנחות את התלמידים למתוח קו אלכסוני על עמוד הטיוטה. מותר לכתוב טיוטה בבחינת הבגרות בהיסטוריה.

פרק שלישי

9. העפלה

תלמידים ענו יפה. פיצוח נכון של השאלה יביא להתאמה בין דרך פעולה לתגובה.

10. מלחמת ששת הימים

תלמידים רבים לא ענו על החלק השני של השאלה. יש לשים לב שבחלק השני התבקשו התלמידים להתייחס להשפעות על החברה היהודית.

11. אין הערות.

12. אין הערות.

13. בניתוח מקור מילולי/טקסט על התלמיד להבחין במדויק האם הוא נדרש לענות על סמך הקטע בלשונו או ניתן לצטט מתוך הקטע. תלמידים רבים לא ידעו להסביר את תגובת בריטניה בתחילת המלחמה (ראה הערה בשאלה 7).

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרק רביעי

חשוב לתרגל עם התלמידים את הסוגים השונים של שאלות לב לדעת – שאלת דמות, שאלת אירוע ושאלת דילמה.

יחד עם זאת, בלט מאוד שהתלמידים התמודדו יפה עם שאלות לב לדעת.

13. שאלת לב לדעת – שאלת דמות

התלמידים נדרשו בשאלה לבחור דמות אחת בלבד. יש להנחות את התלמידים לענות על פי הנדרש ולא לענות על מספר דמויות.

14. שאלת לב לדעת – שאלת אירוע

אין הערות.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>